

Tuoppajärven luostari, vanhauskoisten keskus Kiestingissä

Tuoppajärven Pyhän saaren erakkola Kiestingissä oli aikoinaan suurin vanhauskoisten luostari Vienan-Karjalassa. Sen kukoistusaika oli vuosina 1800-45, jolloin munkkien ja erakkojen määrä oli lähes 300. Luostarin vaikutuksesta vanhauskoisuus levisi ja sai lujan jalansijan ympäröivissä karjalaiskylissä ja koko Kemin Karjalassa. Viranomaiset pääsivät perille luostarin olemassaolosta vasta tammikuussa v. 1771.

Oikeauskoiselle kirkolle ja etenkin Arkangelin hiippakunnalle Tuoppajärven luostari oli vakava haaste. Aluksi se sai toimia papiston silmälläpidon alaisena, ja sen vastapainoksi perustettiin v. 1844 Tuoppajärven seurakunta. 1800-luvun puolivälissä suhtautuminen staroverioihin jyrkkeni ja viranomaiset lakkauttivat v. 1853 Tuoppajärven luostarin ja mantereen puolella sijainneen Govinin skiitan v.1887.

TUOPPAJÄRVEN luostarin perustamisvaiheet ovat hämärän peitossa. Yleisin ja todentuntuisin käsitys on, että luostarin perusti joukko munkkeja, jotka pakenivat Tuoppajärven erämaihin sen jälkeen, kun tsaarin strelsit olivat pitkän piirityksen jälkeen vallanneet Solovetskin luostarin v. 1676. Toisen teorian tai legendan mukaan perustaja oli Josif -niminen erakkovanhus Danilovon vanhauskoisluostarista, jonka sunkulainen tiakka (lukkari) Danilo oli perustanut Uikujoelle v.1695.

On myös esitetty oletus, että Tuoppajärven luostari olisi syntynyt pian sen jälkeen, kun Vygovskin/Uikujoen vanhauskoisluostarissa tapahtui jakaantuminen v.1739. Tällöin sieltä lähtivät pois vanhauskoisten jyrkän siiven edustajat, joita kutsuttiin nimellä filipovsit johtajansa Filippan mukaan. Tiedetään, että Tuoppajärven luostarinjohtajana 1760-luvulla ollut isä Andrian ja saman vuosisadan lopulla isä Joonas kuuluivat tähän lahkoon. Pashkov huomauttaakin, että Saaren luostarista saivat turvapaikan nimenomaan vanhauskoisten jyrkkään suuntaan kuuluvat. Tämä sopii yhteen niiden tietojen kanssa, joita Saaren vierosta on kirjallisuudessa.

KUKA PERUSTAJA lie-nee ollutkin, paikka tältä harvaan asutulta seudulta oli hyvin valittu. Saari, johon erakat asettuivat, on noin 8 kilometrin päässä mantereesta

ja kooltaan järven suurin. Pituutta sillä on yli kymmenen kilometriä ja leveyttä runsaat neijä kilometriä. Saarella on kaksi pientä lampeakin. Rakennukset sijaitsivat saaren koillirannalla, missä pikkusaaret suojasivat niitä pohjois- ja koillistuulta. Myöhemmin, luostarin perustamisen jälkeen sitä ruvettiin kutsumaan Pyhäksi suareksi tai pelkästään Suareksi. Nykyisin sen nimenä on Eläjien saari. Lähimpinä kylinä olivat Tuoppajärven rannalla Valasjoki ja Kiisjoki ja vähän etäämpänä mantereella Vaarakylä (21 kilometriä) ja Suvi-Suurijärvi.

ERAKKOLAN ensimmäiset asukkaat olivat venäläisiä, jotka piilot-

telivat uskonvainoja, sotaväenottoa ja kuka mitäkin, oli entisiä maaorjia ja myös - pakko-työlaitoksista karanneita vankeja ja muita rikollisia, kuten Arkangelin hiippakunnan lehti kirjoitti. Kun erakkolan asema vakiintui ja tieto siitä levisi vanhauskoisten keskuudessa, sinne alkoi siirtyä uskovaisia myös Aunuksen läänistä, Pietarista ja Moskovasta saakka. Luostariin tuli myös paljon eläjiä lähiseudun kylistä, ja ajan mittaan luostari karjalaistui sukupolvenvaihdoksen myötä.

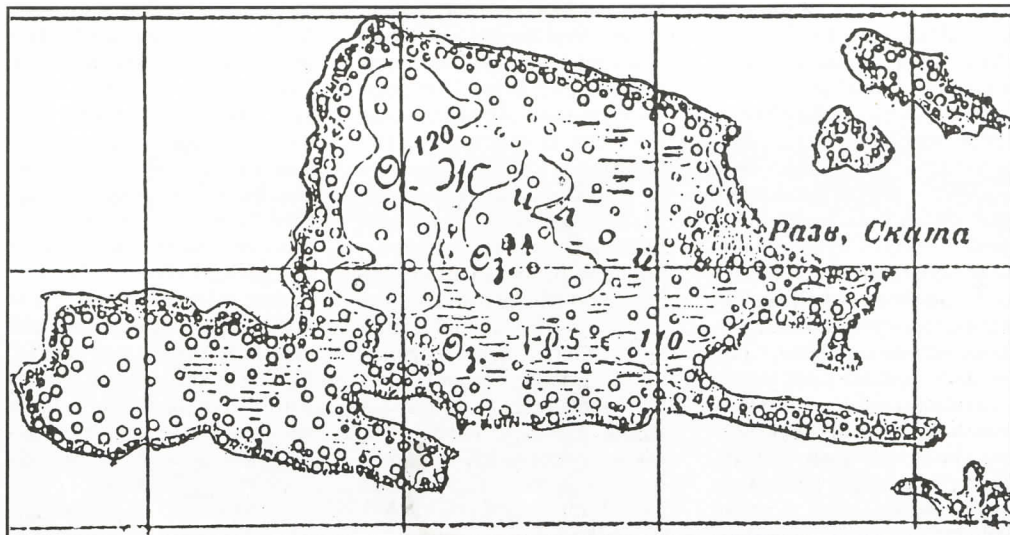
A.J. Sjögren, joka helmikuussa v. 1826 oli ensimmäinen Tuoppajärven luostarissa käynyt ulkomaalainen tutkija, ilmoittaa, että saarella asujia oli suunnilleen 50 ja naisten erakkolassa mantereen puolella 90. Vuonna 1847 paikalliset viranomaiset panivat toimeen väestönlaskun luostarissa. Sen mukaan saarella oli yksi tsasouna, 40 asuintaloa (keljaa) ja 120 asukasta, kaikki miehiä. Sjögrenin käydessä siellä keljoja, pieniä hirsimökkejä, oli 22, skiitan puolella vastaavasti 32.

KELJAT OLI rakennettu tsasounan ympärille. Siellä oli myös trapesa, luostarin ruokahuone. Sinne asukkaat kokoontuivat syömään yhteistä päivällistä ja illallista luostarin esimiehen (bolshak) johdolla. Tsasounassa pidettiin jumalanpalveluksia joka päivä aamuharhaisesta alkaen.

Varsinaisia pappeja ei ollut, sillä pohjoisen Vienan vanhauskoiset kuuluivat papittomien ryhmään. Kirkollisten toimitusten suorittamisesta huolehtivat luostarin johtaja ja ne vanhemmat munkit, jotka olivat saaneet häneltä siihen oikeutuksen.

Luostarialueen ympärille oli 1800-luvun alkupuolella silloinen johtaja, entinen pietarilainen kauppa-apulainen nimeltään Ilja, rakennuttanut korkea hirsiaidan. Portit pidettiin aina kiinni ja portinvartija avasi ne tarvittaessa. Muutamista keljoista sekä tsasounasta oli kaivettu tunneli ympäröivän hirsivarustuksen ulkopuolelle ikävien yllätysten ja viranomaisten varalta.

Luostarin asukkaat viljelivät jonkin verran maata ja kasvattivat mm. perunaa, sipulia ja kaalia. Sjögren ei nähnyt Pyhällä saarella ainuttakaan lehmää; sensijaan skiitan puolella niitä oli useita. Vähäisen karjanhoidon ohella munkit harjoittivat kalastusta nuotalla, verkoilla ja rysillä. Luostarilla oli suuria veneitä, ns. skuunoja, jotka olivat tarpeen kuljettaessa myrskyisällä säällä Tuoppajärven aavoja selkiä. Yksi tällainen skuuna oli onnut Taraskoin saaren rantavesiin ja sitä ohikulkijat kävivät myöhemmin katsomassa. Näillä Tuoppajärven laivoilla kuljetettiin polttopuita ja kaikenlaista tavaraa luostariin.

Pyhä saari, nyk. Eläjien saari vuoden 1934 topografikartan mukaan.

LUOSTARILLA ja sen asukkailla oli paljon vanhauskoisia tukijoita ja suosijoita eri puolilla Venäjää. Näiltä "vanhan hurskaiden kannattajilta" luostari sai runsaasti lahjoituksia, rahaa ja tavaraa, mm. kuormittain jauhoja, suurimoita, teetä, mettä jne. Usein luostarista lähetettiin kerääjiä kauas Keski-Venäjän kuvernementteihin saakka. Juuri bohomoitsien antimillä Tuoppajärven luostari kohoisi kukoistukseensa ja munkit elivät verrattain hyvin. Heillä riitti varoja jopa satojen karjalaisten ruokintaan. Ei liene liioiteltua sanoa, että katovuosina luostari pelasti lähikylien asukkaat nälkään nääntymiseltä.

Pyhän saaren kautta kulki vilkas talvitie Kierettiin. Tätä tietä kulkeville matkamiehille, samaten pyhiinvaeltajille, annettiin yösiija luostarin vierastalossa ja tarvittaessa ruokakin.

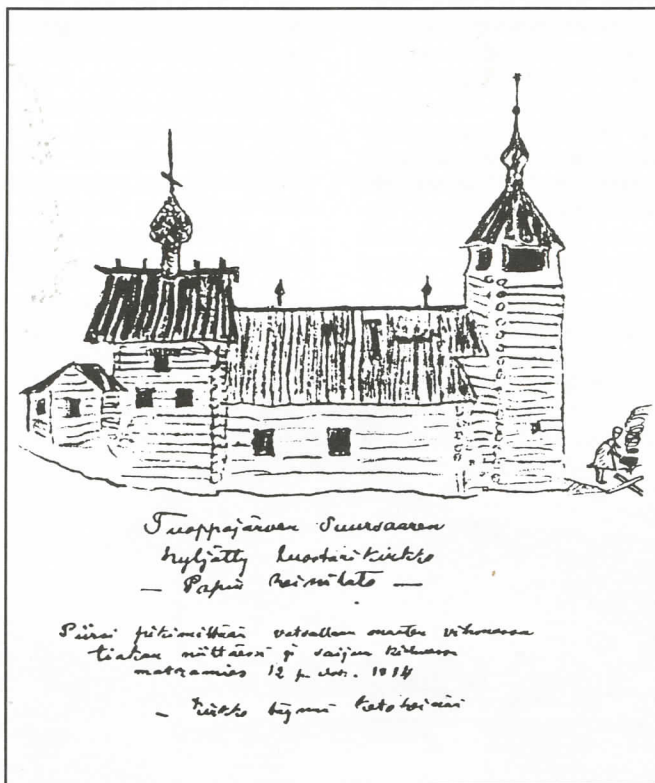
VAURAUDEN ja maineen karttuessa mantee-reen puolelle Valasjoen ja Kiisjoen puoliväliin perustettiin naisten erakkola, Govinin skiitta. Jo varhain oli erakkomajoja noussut Taraskon saarelle, jonkin matkaa kaakkoon Pyhästä saaresta. Nimensä saari oli saanut ensimmäisen Tarasko-nimisen rukoilijan mukaan; alkuperäinen nimi oli ollut Jämytsuari. Pieni erakkola vanhauskoisilla oli myös Tuoppajärven pohjoisrannalla lähellä Lohilahden kylää. Sjögren kertoo päiväkirjassaan, että siellä oli neljä keljaa, joissa eli muutamia vanhanpuoleisia naisia. Myös Riiko Karppanen mainitsee Lohilahden erakkolan.

1800-luvun alkupuoli oli Tuoppajärven luostarin kukoistusaikaa. Muutamissa artikkeleissa mainittu asukasmäärä 300 vaikuttaa kovin suurelta etenkin jos sitä vertaa äsken mainitun väestönlaskun tuloksiin. Luku saattaa tarkoittaa luostarin ja Govinin skiitan eläjin yhteismäärää.

PYHÄN SAAREN luostari oli oman vaikutusalueensa henkinen keskus ja pyhiinvaelluskohde. Siihen liittyy eräs vanhauskoiskirjallisuuden mielenkiintoisimmista teoksista, Mark Topozerskin "Matkalainen" (Putesestvennik). Siinä kuvataan matkaa Venäjältä Gobin autioimaan halki Kiinan kautta Belovodeen (Valkovesi), tarun-

Vanhauskoisten luostarin kirkko Tuoppajärven Pyhällä saarella. Harvinaisen valokuvan otti norjalainen professori J. A. Friis käydessään paikalla vuonna 1867. (kuva: Museovirasto/Friis).

LUOSTARIKIRKON KUVAT.

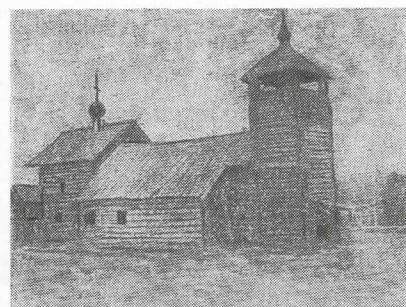
Ilmari Kiannon tunnettu piirros Tuoppajärven luostarikirkosta v:lta 1914. Kianto sai Pyhällä saarella käydessään kuulla, että siellä oli äskettäin käynyt pietarilainen ylioppilas Aleksei Aleksejevitch Ivanoff ja valokuvannut kirkon, joka tuolloin toimi heinälatona.

Punaisessa Karjalassa 11. marraskuuta 1929 julkaistu valokuva - oheisena lehtileikkeestä vahvasti retusoituna - on ilmeisesti juuri Ivanoffin ottama. Alkuperäinen kuva lienee kadonnut niinkuin nähtävästi myös muut Ivanoffin ottamat valokuvat.

omaiseen maahan, joka sijaitsee valtameren saarella ja missä paikalliset asukkaat ja Venäjältä tulleet pakolaiset elivät yhdessä ja tunnustavat vanhaa uskoa. Tämä legenda oli vanhauskoisten keskuudessa hyvin tunnettu. Epäselvää kuitenkin on, oliko kirjoittaja Markku Tuoppajärveläinen todellinen henkilö.

Luostarissa työskenteli monien alojen käsityöläisiä, suutareita, räätäleitä, seppä jne. Siellä valmistettiin myös kynttilöitä ja kulttiesineitä, mm. rukousnauhoja omiksi tarpeiksi ja myytäväksi. Luostarin hajotuksen jälkeen Kiisjokeen asetui elämään munkki nimeltään Jupla. Nimensä hän oli saanut ammattitaidostaan, jonka oli oppinut luostarissa. Hän valmistti juplia, suuria tinanappeja. Tuoppajärven Kontiesuressa eli Möntti-Mihkei, luostarin erakkoja hänkin. Mihkei valmistti koreja, joita kävi sitten kauppaamassa lähikylien asukkaille.

Vanhaa ja häviävää

TUOPPAJÄRVEN LUOSTARI

LUOSTARIN sisäisestä elämästä on kuitenkin hyvin vähän tietoja luu-kuunottamatta Ivan Prusakevitshin artikkelia, jonka julkaisiin Arkangelin kuvernementin lehdessä Arhangel'skija Gubernskija Vedomosti vuonna 1868. Sen sisältämiin tietoihin on syytä suhtautua kriittisesti, sillä viranomaisten ja kirkon etujen mukaista oli kertoa vanhauskoisista mahdollisimman negatiivisesti.

Prusakevitshin mukaan luostari käytti paljon varoja kuvernementin sekä paikallisten viranomaisten lahjontaan ja saattoi siten jatkaa toimintaansa. Todisteena tästä hän esittää luostarista takavarikoidun tili-kirjan otteen (heinäkuu-syyskuu vuodelta 1835), jossa on menopuolella maininta: vierail-le Kemistä ja tästä 3 064 rpl. Vieraanvaraisuutta tai lahjuksia: summa on joka tapauksessa suuri, kun vertaa sitä esim. papin palkkaan, joka oli 600 rpl vuodessa.

Tilikirjan otteesta selviää myös luostarin merkittävä rooli paikallisten karjalaisten auttajana. Menopuolelle on merkitty: jaettu almuja jauhoina 3 191 ruplan arvosta ja selvänä rahana 334 ruplaa. Varakkaamille luostari möi varastostaan

elintarvikkeita, ja niinpä tulo-puolelle on kirjattu: myyty jauhoja 9 250 ruplan arvosta. Kun ruisjauhot maksoivat Kiestin-gissä enimmillään 11 rpl säkiltä, tuolla summalla sai lähes 850 säkkiä ja enemmänkin, sillä tuskin vanhauskoiset perivät uskonveljiltään korkeinta hintaa.

Muut tulopuolen erät ovat suurehkoja rahalahjoituksia, joita oli tullut mm. Moskovasta, Pietarista ja Kazanista. Nimiäkin mainitaan: Andrei Lazarevitsh, Grigori Antonovitsh ja Tihon Ivanovitsh Mozohin. Luostarin omat kerääjät olivat saaneet kokoon 3 450 ruplaa.

VUONNA 1852 Arkan-gelinhiippakunnan piispa Varlaam kävi Tuoppajärven luostarissa. Mistä tuon epätavallisen vierailun aikana keskusteltiin? Mahdollisesti yritettiin hieroa sovintoa vanhan vieron ja mieron vieron välille. Siinä ei kuitenkaan onnistuttu.

Pyhän saaren luostari suljettiin viranomaisten määräyksestä v. 1853 ja asukkaat karkotettiin väkipakolla saarelta. Muutamana vuoden kuluttua, 30. p:nä tammikuuta 1857 pääosa siellä rakennuksista hajoitettiin. Tsasouna, muutamia paikalleen jätettyjä rakennuksia sekä maat

luovutettiin Tuoppajärven seurakunnalle ja sen papistolle.

Tuoppajärven seurakunta oli perustettu v. 1844 juuri vanhauskoisluostarin vastavoimaksi. Papin sijoituspaikaksi oli tuoloin määrätty Kiestinki, mutta kun siellä ei ollut kirkkoa eikä liioin soveliasta asuntoa papille, psalmienvaisaajalle ja kellonsoittajalle, he saivat luvan asettua Kiisjoen kylään, missä oli tsasouna jumalanpalvelusten pitämistä varten.

Nyt papisto määrättiin muuttamaan Kiisjoelta autoituneeseen Pyhään saareen. Entisestä vanhauskoisten tsasounasta tuli Tuoppajärven seurakunnan pyhättö. Vuonna 1869 tsasounaa kohennettiin mm. rakentamalla siihen valtion varoin alttari, ja 25. p:nä heinäkuuta 1870 se vihittiin Uspenien Jumalanäidin kirkoksi.

Pyhän saaren kirkko oli kuitenkin hyvin huonokuntoinen eikä papistonkaan ollut hyvä asua autiassa saaressa vanhauskoisilta jääneissä vanhoissa, rapistuneissa taloissa. Seurakunnan hengellisen hoidon kannalta tilanne oli melkein toivoton, ja pappien elämää Pyhällä saarella voi hyvin verrata Baabelin vankeuteen. Tuona aikana entisellä luostarisaarella poikkesi tietävästi kaksi ulko-

maalaista matkailijaa, Kristianian yliopiston lapin ja suomen kielen professori J. A. Friis yhdessä kollegansa L. K. Daan kanssa elokuussa 1867.

Friisio tapasi saarella asuvan Tuoppajärven seurakunnan papin, josta sai myönteisen käsityksen. Pappi, jonka nimi oli Kamkin, puhui sujuvasti karjalan kieltä ja otti harvinaiset vieraat ystävällisesti vastaan. Vieraissa taloissa asuivat apupappi ja kaksi diakkaa. Friisin havaintojen mukaan heidän elämänsä oli aineellisesti sangen vaatimatonta ja vaikeaa. Henkensä pitimiksi he pitivät karjaa ja harjoittivat maanviljelystä.

Myöhemmin Friis sai kuul-la, että seurakuntaan kuului tosiasiallisesti vain 30 henkeä; kaikki muut olivat vanhauskoisia, joiden mielessä luostarin hävitys oli vielä tuoreena. Siitä oli aikaa vain vajaat viisitoista vuotta.

TUOPPAJÄRVEN luostarin sulkeminen ei tuonut toivottua muutosta, sillä vanha viero oli jo juurtunut syvälle kansaan. Virallisten tietojen mukaan v. 1865 Kemien Karjalan asukkaista oli vanhauskoisia 43 prosenttia. Monien tutkijoiden, mm. Kamki-

Vaarakylän seurakunnan papisto asui parikymmentä vuotta autioksi jääneellä luostarisaarella. Friisin ottamassa valokuvassa pappi Kamkinin perhe sekä muita yhteisön asukkaita. (kuva: Museovirasto/Friis).

nin mukaan tilastot eivät kerro koko totuutta: monet salasivat viranomaisten pelossa vanhauskoisuutensa. Todellinen luku lienee ollut yli 60 prosenttia.

Oikeuskosken kirkon oli pakko näissä oloissa tehostaa toimintaansa. Kiestinkiin perustettiin oma seurakunta v.1872, jolloin Tuoppajärven suuri emäseurakunta jaettiin kahdeksi seurakunnaksi: Kiestinki (kirkko Kiestingin kylässä) ja Vaarakylä (kirkko Pyhässä saarella). Kun Vaarakylän kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1888, seurakunnan papisto pääsi vihdoon 'omaan kotiin' ehdittyään jo asua Kiestingissäkin vuodesta 1884. Vanhauskoisuuden vaikutusta vähentämään ja vierasheimoisia kuten venäläinen papisto karjalaisia Karjalassa nimitti - venäläistämään Kiestinkiin perustettiin v.1891 luku- ja kirjoitustaidon koulu, joka vuosisadan taitteessa muutettiin seurakunnalliseksi lähetyskouluksi.

Pyhä saari jäi pian kokonaan autioksi. Arkangelin hengellisen konsistorin määräyksellä 6. helmikuuta 1889 ränsistynyt kirkko lakkautettiin. Sen ikonostaasi annettiin Pistojärven kirkkoon, kello ja osa ikoneista Uhtuan uuteen kirkkoon, toinen kelloista Kierettiin ja loput ikonit Vaarakylän kirkkoon. Kesällä 1914, kun Ilmari Kianon kävi saarella, kirkko oli vielä pystyssä, mutta - Vaarakylän tiakan heinälatona. Siellä täällä oli rakennusten jäänteitä ja rannassa rapistunut, kivistä ja puusta rakennettu laiturisiilta, joka aikanaan oli ulotunut kauas järvelle.

PAIKALLINEN RAHAVAS paheksui syvästi luostarin hävitystä, vaikka papisto ja viranomaiset pyrkivät esittämään varsinkin naisrakkolan oikeana pahenuksen pesäpaikkana. Vanhat ihmiset sanoivat, että kun luostarit ja vanha viero hävitetään, niin silloin loppuu Karjala. Keisari ja hänen sukunsa häviävät. Syntyi legendoja, jotka elivät kansan keskuudessa ja levisivät ympäri Vienan-Karjalaa. Niinpä etäisessä Kivijärven kylässä (Vuokkiniemeä) Malahvien Ontron Maura kertoi lapsilleen tarinaa Tuopan jumalista:

Kun Tuoppajärven Pyhän saaren luostari hajoitettiin, niin osa opresoista tuotiin Uhtuan uuteen kirkkoon. "Huolella ne asetettiin omille paikoilleen ikonostaasiin, kuvaseinään. Ajateltiin: Hyviä ovat, hyvä niiden on tuossa olla ja hyvään paikkaan joutuivatkin. Koko

Vienan ristikansa näkee ne tuossa.

Mutta eivätpä Tuopan jumalat viihtyneetkään Uhtuan suuressa ja meluisassa kylässä. Ne ikävöivät vanhaan kotiinsa Tuoppajärven laineiden liplautukseen. Joka kerran, kun ne asetettiin hyllykköön Uhtuan kirkossa, ne samassa jo hypähtivät lattialle. Tämä toistui päivästä päivään".

Näistä hyppivistä ikoneista kerrottiin myös Boreniukselle hänen ollessaan runonkeruumatkalla Uhtualla v.1872.

Kun Sparre ja Wikström yöpyivät Uhtualla elokuussa 1892, sikäläinen pappi esitteli heille juuri valmistunutta kirkkoa ja kertoi, että osa ikoneista oli peräisin entisestä vanhauskoisten luostarista, joka aikoinaan sijaitsi Tuoppajärven Saarella. Sparre kirjoittaa:

"Alttariseinällä ja pienessä sivuhuoneessa näimme joukon vanhoja ikoneja ja puulle maalattuja kuvia, jotkut hyvin kookkaita. Noilla kuvilla on kieltämättä suuri taiteellinen arvo, sillä ne ovat joutuneet tänne vanhasta, venäläisten viranomaisten lakkauttamasta rasikonluostarista."

Lähdeluettelo:

Friis J.A.: Från Oulangansuu till Saari / teoksessa En sommar in Finnmarken, finska Lappland och Nordkarelen. 1872.

Karppanen Riiko: Tuoppajärven erakkolat. Toukomies 1-2:1926. Kianto Ilmari: Tuoppajärven salaisuus. / teoksessa Vienan viroilta, Kalevalan kankahilta. Matkakuvauksia. 1915.

Lönnrot Elias: Matkat 1828-1844 (toim. Väinö Kaukonen). 1981.

Lönnrot Elias: Kirjeet (toim. Raija Majamaa) / Valitut teokset 1. Kirje Johan Fredrik Cajanille Kuusamosta 1.1.1837.

Manninen Ilmari: Vanhauskoisuudesta Karjalassa I-II. Toukomies 10,11-12: 1925.

Mikkola J.J.: Vienan, Aunuksen (ja Vepsän) historiaa. Karjalan kirja 1932.

N: Logovaragskij prihod (Vaarakylän seurakunta). Arhangel'skija Eparhialnaja Vedomosti 1908:20-24.

N: Kestengskij prihod (Kiestingin seurakunta). Arhangel'skija Eparhialnaja Vedomosti 11908:17-18.

Niemi Leena: Vanhauskoisuus Vienan Karjalassa ja Aunuksessa. Ortodoksia 19:1969.

Pashkov Aleksandr: Topozerskij skit. Nase nasledie n:o 5/1995.

ELIAS LÖNNROT kävi Kiestingissä ja Tuoppajärven Pyhässä saarella seitsemännellä keruumatkaltaan v.1836. Hän oli matkallaan yöpaikoissa joutunut kiistelyihin vanhauskoisten kanssa ja tästä artyneenä ei nähnyt heidän luostariensaankaan mitään hyvää. Vähältä piti, ettei se jäänyt tyystin käymättä.

Lönnrot tuli Skiitasta päin hiihtäen ja kirjoitti myöhemmin päiväkirjaansa:

"En tieä mikä minussa mieli, niin muinen Valamon monasterissa käyessäni, niin nykyäni tössäki. Tuskin olin tullut huonehusten ta kirkon näkyville, ni jo taasen teki mieleni kääntyä jällelle. En ni kuitenkaan kääntynyt, vaan menin kylään"

Perille päästyään Lönnrot kysyi luostarin esimiestä, jonka luo hänet sitten ohjattiin. Tämä "ei kovin vanha, yksisilmäinen ukko" asui pienessä, kahden huoneen mökissä eikä puhunut nähtävästi muuta kuin venäjää, jota Lönnrot osasi kehnosti. Tulkin avulla selvisi, että "Polsakka startsa" oli juuri lähdössä kirkkoon ja että tulkkinä toimintalonpoika veisi Lönn-

rotin luostarin vierastaloon.

Ylioppilas Cajanille lähettämässään kirjeessään Lönnrot kertoo:

"Yhen yön vaan olinki koko Saarella, joka minusta enemmän oli rosvoepsän kuin monasterin muotoinen. Kirkossa kävin kahestiki, vaan siitä ei ni ole mitään erinomaista sanottavaa. Pimiä esti ikoaniaki näkemästä, vähä niitä olisi ollutki katseltavaa".

A. J. SJÖGREN kävi Tuoppajärven luostarisakymmenkunta vuotta ennen Lönnrotia. Luostarin johtaja oli hiljattain matkustanut Pietariin eikä hänen sijaisensa tiennyt eikä osannut näyttää Sjögrenille luostarin arkistoa. Mikään muu Sjögreniä ei kiinnostanutkaan, joten käyttämään pikimmiten katsomassa tsasounaa ja nautittuaan vaatimattoman aterian hän lähti saarelta mantereen puolelle skiitataan. Pikkutarkka päiväkirja, jota Sjögren piti koko elämänsä ajan, sisältää kuitenkin monia tärkeitä tietoja mm. Pyhän saaren ja skiitan eläjien lukumäärästä.

SAKARI VUORISTO
Kuvat: Museovirasto

Pentikäinen Juha: Marina Takalon uskonto. 1971.

Prusakevitsh I: Skazanie o topozerskom skit. Arhangel'skija Gubernskija Vedomosti 1868:73.

Railas Viktor: Vanhauskoiset ja heidän luostarinensa. Valamon juhla kirja. 1977.

Saarikoski Paavo: Tuoppajärven luostari. Toukomies 1928: 8-9.

Sparre Louis: Kalevalan kansaa katsomassa. 1930.

Sjögren J.A.: Ephemerides (20-21.2.1826).

Vuoristo Vivi: Starovierolaisuus Vienan-Karjalassa. Karjalan Heimo 1973: 3-4.

Ainutkertaista tietoa Skiitan naisluostarista

Tuoppajärven rannalla sijainneen Govinin skiitan perustamisaikaa ei tunneta. Se sijaitsi vastapäätä luostarisarta lahden poukamassa ja siitä paikka sai nimensäkin Skiitanlahti (ven. Skitguba).

Erakkolan toiminnasta on sensijaan käytettävissä Maiju Keynään tekemä ainutlaatuinen haastattelu, jossa kertojana on Suomessa pakolaisena elänyt Hilipän akka eli Anna Niemi, ent. Ossipov o.s. Loskin, syntynyt 15.7. 1864 Kiisjoen kylässä. Maiju Keynäs haastatteli

Hilipän akkaa Oulussa v.1940.

Anna jäi 7-vuotiaana äidistään orvoksi, jolloin hänen tähtinsä, isän äidin sisar Ol'ona otti tytön skiittaan hoidettavakseen. Skiitassa Anna eli toistakymmentä vuotta, sen lakkauttamiseen saakka. Hän toimi lukijana ja kierteli papin tehtävissä mm. Kiestingin ja Oulangan kylissä ja loitompanakin.

Anna Niemen tiedot tekee poikkeuksellisen arvokkaiksi se tosiasia, että hän on ainoa skiitan asukkaista, jota on haastateltu.